

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Paweł Rafał Grabarczyk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Stopień magistra uzyskany na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego w dniu 19.07.2002 r. Tytuł rozprawy: *Przyczynowa teoria odniesienia Saula Kripkego*. Promotor: Adam Nowaczyk.

Stopień doktora uzyskany na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego w dniu 18.01.2007 r. Tytuł rozprawy: *Eksplikacja i destrukcja pojęcia znaczenia wyrażen w filozofii XX wieku*. Promotor: Adam Nowaczyk.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

2006–2011: Wykładowca na Polskim Uniwersytecie Wirtualnym

2007– do chwili obecnej: Adiunkt na wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego

2017– do chwili obecnej: post doctoral researcher na IT University of Copenhagen

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy.

Celem książki *Directival Theory of Meaning. From Syntax and Pragmatics to Narrow Linguistic Content* jest rozwinięcie i przekształcenie dyrektywnej teorii znaczenia Kazimierza Ajdukiewicza tak, aby mogła się ona stać propozycją użyteczną dla współczesnej filozofii języka. Dodatkowym celem książki jest kompleksowe omówienie teorii w jej oryginalnej postaci i zwrócenie uwagi społeczności światowej na jej pionierski charakter.

Dyrektywalna teoria znaczenia (w dalszej części autoreferatu posługuję się skrótem DTZ) została przedstawiona przez Kazimierza Ajdukiewicza w kilku artykułach opublikowanych w latach 30. ubiegłego wieku. Główną wykładnię teorii znaleźć można w (Ajdukiewicz 1934), jednakże w książce posługuję się również trzema innymi artykułami (Ajdukiewicz 1931, 1934, 1964), które pozwalają na lepsze zrozumienie niektórych z jej zawłości.

Nie ulega wątpliwości, że DTZ była teorią wyprzedzającą swój czas. Stanowiła ona pierwszą próbę sformułowania definicji znaczenia za pomocą metod formalnych (Hanusek

2012) a także pierwszą teorię wiążącą znaczenie wyrażeń z ich użyciem (pierwszeństwo to jest zazwyczaj niesłusznie przypisywane Ludwigowi Wittgensteinowi). Co więcej, jest ona pierwszą w historii niereferencyjną teorią znaczenia. Ponieważ DTZ stanowiła dla Ajdukiewicza jedynie część szerszego projektu, jakim było sformułowanie stanowiska epistemologicznego zwanego radykalnym konwencjonalizmem, teoria ta pomogła mu również antycypować rozślawioną przez Donalda Davidsona ideę „schematów pojęciowych” (Maciaszek 2007).

Mimo wymienionych zalet DTZ nie uzyskała nigdy większej popularności i jest właściwie do dziś nieznaną i niewykorzystywaną przez filozofów zagranicznych. Co więcej, nawet w Polsce, gdzie doczekała się kilku opracowań (Olech 1993, Wójcicki 1999, Jedynek 2003), pozostaje postrzegana jedynie jako teoria historyczna i nie doczekała się rozwinięcia. Jak wykazuję w książce, jest to olbrzymia strata dla współczesnej filozofii języka. Choć w okresie powstania DTZ wyglądała na teorię nietypową, to z perspektywy czasu widać, że była ona po prostu pierwszą semantyką ról funkcjonalnych, które obecnie stanowią istotną grupę semantyk konkurencyjnych wobec dominującego modelu, jakim są semantyki oparte na warunkach prawdziwości. Co istotniejsze, mimo swego pionierskiego charakteru DTZ może wciąż zaskakiwać rozwiązaniami, które nie zostały wykorzystane w żadnej z konkurencyjnych teorii. Celem książki jest wydobycie tego potencjału i stworzenie nowej semantyki ról pojęciowych odpornej na problemy, z którymi istniejące tego typu teorie sobie nie radzą.

Książka składa się z siedmiu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym skupiam się na przedstawieniu teorii Ajdukiewicza w jej oryginalnym ujęciu. Rozpaczynam od wskazania podstawowej intuicji stojącej za DTZ, czyli zdroworozsądkowej obserwacji Ajdukiewicza dotyczącej sposobu, w jaki dyskutanci rozstrzygają spory. Jak zauważył polski filozof, spierające się strony dochodzą niekiedy do punktu, w którym zaczynają podejrzewać, że ich spór ma charakter czysto werbalny. Aby zweryfikować to podejrzenie, strony odwołują się wtedy do pewnych szczególnych zdań, których akceptacja bądź odrzucenie pozwala im ustalić, czy rozmówca posługuje się językiem w ten sam sposób, co oni. Dla przykładu, jeżeli spór dotyczy stołów i rozmówcy podejrzewają, że bierze się on raczej z nieporozumienia dotyczącego znaczenia słowa „stół”, jedna ze stron może w pewnym momencie zapytać: „stół jest meblem, prawda?”. Gdyby okazało się, że druga strona nie potwierdzi tego zdania, spór byłby w pewnym sensie zakończony – jego dalsze prowadzenie nie miałoby sensu, ponieważ różnica pojęciowa pomiędzy stronami byłaby po prostu zbyt wielka.

Idea tego rodzaju testu, który proponuję nazwać „sprawdzianem semantycznym”, odpowiada znanemu z filozofii języka podziałowi na spory rzeczowe i czysto werbalne. Zdania używane w sprawdzianach semantycznych są najczęściej zupełnie trywialne i są bardzo rzadko wypowiedzane, poza tym specyficznym kontekstem. Kluczową sugestią Ajdukiewicza było to, że każde proste wyrażenie języka (w uproszczeniu – słowo) powiązane jest z pewną ilością tego typu testowych zdań. Reguły, które nakładają na użytkowników języka obowiązek potwierdzania tych zdań w sprawdzianach semantycznych, to właśnie tytułowe *dyrektywy znaczeniowe*.

Po objaśnieniu intuicji stojących za DTZ przechodzę do omówienia szczegółów technicznych teorii. W partiach tych odstępuję nieco od oryginalnych przykładów używanych przez Ajdukiewicza, zastępując je językiem i przykładami lepiej dostosowanymi do współczesnego czytelnika. Wzięty w izolacji, rozdział ten może być użyty do przedstawienia DTZ w ujęciu historycznym, ponieważ pokazuje on, w jaki sposób wychodząc od opisanej powyżej intuicji, można zbudować definicje centralnych pojęć semantycznych, takich jak „synonimiczność”, „przekład” oraz „znaczenie wyrażenia”.

O ile rozdział pierwszy skupia się głównie na szczegółach teorii, to **rozdział drugi** poświęcony jest globalnemu spojrzeniu na DTZ w jej oryginalnym ujęciu oraz ustaleniu, z jakim typem teorii znaczenia mamy do czynienia. Rozpaczynam od wyjaśnienia, dlaczego teoria niereferencyjna nazywana jest przeze mnie „semantyką” i na czym polega pragmatyczny składnik tej teorii. Argumentuję, że jednym z powodów atrakcyjności DTZ jest to, że realizuje ona pewien ideał teorii znaczenia – pozwala bowiem na definicję pojęć semantycznych poprzez odwołanie się jedynie do pojęć syntaktycznych (miejsce wyrażenia w strukturze) oraz pragmatycznych (rola dyrektyw w dyskursie). W dalszej części rozdziału podejmuję zasadnicze z punktu widzenia dzisiejszego czytelnika pytanie – jaki użytek może mieć współczesna filozofia języka z niereferencyjnej teorii znaczenia? Aby na nie odpowiedzieć, rozpaczynam od ogólnego pytania o funkcje, jakie teorie znaczenia mogą pełnić dla ich użytkowników. Robię to poprzez sformułowanie osiemnastu dezyderatów, których spełnienia użytkownicy teorii mogą oczekiwać. Dezyderaty te stanowią podstawę oceny teorii według prostej reguły: im więcej z nich teoria jest w stanie spełnić, tym bardziej użyteczna jest ona dla filozofii języka. W zakończeniu rozdziału poddaję temu testowi pierwotne sformułowanie DTZ. Pozwala to na ukazanie potencjału teorii, jak również kilku jej wyraźnych niedostatków.

Zasygnalizowane w rozdziale drugim niedostatki DTZ stają się głównym przedmiotem rozważań **rozdziału trzeciego**, który stanowi krytyczną analizę teorii w jej oryginalnym sformułowaniu. Rozpaczynam od pytania o szczegóły relacji pomiędzy zbiorem dyrektyw

znaczeniowych a znaczeniem wyrażen. Jak wykazuję, oryginalne sformułowanie DTZ pozostawia wątpliwości w kilku kluczowych kwestiach. Nie wchodząc w szczegóły należy powiedzieć, że teoria ta może być zinterpretowana w mniej lub bardziej radykalny sposób. Argumentuję, że interpretacja radykalna (którą proponuję nazywać „semantyką prohibicyjną”) stanowi bardziej atrakcyjną opcję dla współczesnej filozofii języka. Interpretacja ta stanie się potem podstawą nowej wersji teorii przedstawionej w rozdziałach 5-7.

W dalszej części rozdziału trzeciego wskazuję na poszczególne trudności, które rodzi DTZ. Niektóre z nich, takie jak kontrprzykład Alfreda Tarskiego lub ograniczenie teorii do tzw. „języków otwartych”, były Ajdukiewiczowi znane. Inne, takie jak dylemat Fodora-Lepore’a widoczne są jedynie ze współczesnej perspektywy filozofa, który zna dalsze dzieje semantyk ról pojęciowych. Konkluzją rozdziału jest identyfikacja usterek i kłopotliwych konsekwencji teorii, które muszą zostać naprawione, jeżeli DTZ ma się stać podstawą dla współczesnej, użytecznej teorii znaczenia. Jak twierdzą, głównymi źródłami problemów związanych z DTZ są wspomniane już wcześniej niejasności interpretacyjne (podsycane tym, jak odnosił się do teorii po latach sam Ajdukiewicz) oraz nadmierne powiązanie DTZ ze stanowiskiem radykalnego konwencjonalizmu. Zauważam, że pewne rozwiązania, które Ajdukiewicz wprowadził do teorii, znalazły się w niej głównie w celu dalszego zastosowania DTZ na gruncie filozofii nauki. Sugeruję, że usunięcie tego powiązania i potraktowanie DTZ jako autonomicznej teorii znaczenia pozwala na rozwiązanie wielu jej problemów.

Ostatnim rozdziałem omawiającym DTZ w ujęciu historycznym jest **rozdział czwarty**, w którym umiejscawiam DTZ pośród konkurencyjnych klasycznych teorii znaczenia. Jak wspomniałem wcześniej, DTZ stanowiła ujęcie pionierskie. Nie zmienia to jednak faktu, że podobne rozwiązania pojawiły się w historii filozofii stosunkowo niedługo po ukazaniu się teorii Ajdukiewicza w druku. Rozdział ten pełni szczególnie istotną rolę dla czytelników zagranicznych, którzy stykają się z DTZ po raz pierwszy. Podobieństwo DTZ do niektórych późniejszych teorii znaczenia mogłoby bowiem sprawić, że teoria Ajdukiewicza zostałaby sklasyfikowana jako wczesna wersja tych teorii, co skazałoby ją na wieczny status „ciekawostki historycznej”. Skupienie się na różnicach pomiędzy DTZ a omawianymi w tym rozdziale teoriami pozwala mi na lepsze uwypuklenie istotnych cech teorii Ajdukiewicza.

Pierwszą teorią omawianą w tym rozdziale (a jednocześnie jedyną teorią poprzedzającą powstanie DTZ) jest semiotyka Ferdinanda de Saussure’a. Wybór tej koncepcji może wydawać się niektórym czytelnikom dość zaskakujący, ponieważ nieczęsto jest ona brana pod uwagę w omówieniach teorii znaczenia. Jednakże, ponieważ celem książki jest dotarcie do szerszego grona specjalistów – w tym językoznawców, uznałem włączenie tej teorii do książki za ważne.

Najistotniejszym czynnikiem łączącym obie koncepcje jest to, że zarówno DTZ, jak i semiotyka de Saussure'a definiują znaczenie wyrazów jako ich miejsce w pewnej strukturze językowej. Podobieństwo to pozwala mi zwrócić uwagę czytelnika na dwie istotne cechy DTZ. Pierwszą z nich jest to, że w odróżnieniu od teorii de Saussure'a teoria Ajdukiewicza wymaga od nas modelowania jedynie niewielkiego fragmentu języka (zbioru dyrektyw językowych), co zwiększa szanse na jej praktyczne zastosowanie. Po drugie, obie teorie słabo radzą sobie z reprezentacją ewolucji języka (zmianą znaczeń słów).

Drugą teorią, którą zestawiam w tym rozdziale z DTZ, jest teoria Wilfrida Sellarsa. Porównanie to uznaję za szczególnie istotne ze względu na łudzące podobieństwo pomiędzy obiema teoriami – choć Sellars nie posługuje się pojęciem „dyrektywy znaczeniowej”, formułuje on identyczną listę typów reguł językowych co Ajdukiewicz. Szczegółowa analiza roli normatywności w teorii Sellarsa wymusza na mnie jednocześnie zajęcie jasnego stanowiska w kwestii normatywności DTZ. Dowodzę, że kwestia ta nie jest w wystarczający sposób rozstrzygnięta na gruncie teorii w jej oryginalnym sformułowaniu i proponuję jednoznaczną interpretację teorii Ajdukiewicza opartą na behawioryzmie.

Trzecią teorią, którą zestawiam z DTZ, jest behawioralna teoria znaczenia Willarda V. O. Quine'a. Podobieństwo pomiędzy obiema koncepcjami jest dość oczywiste i zostało dostrzeżone przez samego autora *Słowa i przedmiotu*. Wypracowana w poprzedniej sekcji behawioralna interpretacja DTZ dodatkowo pogłębia tę analogię. Ponieważ propozycja Quine'a ulegała w trakcie jego długiej kariery filozoficznej modyfikacjom, staram się w tym rozdziale wypracować spójną i jednoznaczną interpretację jego poglądów, co stanowi dodatkowy atut tego rozdziału.

Szczególną uwagę zwracam na to, że analogie pomiędzy DTZ a teorią Quine'a pozwalają spojrzeć na zbiór dyrektyw jako na rezultat radykalnego przekładu. Skojarzenie to prowokuje dwa istotne pytania wobec DTZ. Po pierwsze, konieczne jest ustalenie, w jakim stopniu problem niezdeterminowania przekładu wpływa na teorię. Po drugie, jeżeli nowa wersja DTZ ma sprawdzić się również na gruncie języka naturalnego, należy opisać sposób, w jaki gromadzone są dyrektywy języka. Ponieważ oba te problemy wykraczają poza granice analizy DTZ w jej oryginalnym sformułowaniu, zostają one ponownie podjęte w dalszym (piątym) rozdziale.

Ostatnią z teorii, którą omawiam w rozdziale czwartym pod kątem związku z DTZ, jest semantyka Donalda Davidsona. Porównanie obu teorii jest wartościowe, ponieważ mamy tu do czynienia z badaczami, których łączyło wiele filozoficznych założeń, ale którzy stworzyli ostatecznie teorie głęboko odmienne. Jak zauważyłem wcześniej, punktem wyjścia

Ajdukiewicza było zjawisko niezgody semantycznej – sytuacji, w której rozmówcy nie są w stanie dojść do porozumienia, ponieważ używają języka odmiennie. W odróżnieniu od Ajdukiewicza, Davidson skupia się głównie na zjawisku maksymalizacji zgody pomiędzy rozmówcami. Różnica ta prowokuje mnie do bardziej krytycznego spojrzenia na ideę „sprawdzianów semantycznych” i ustalenia kryteriów, jakimi posługują się użytkownicy języka w chwilach, w których odróżniają sytuacje niezgody rzeczywistej i niezgody werbalnej.

Rozdział piąty stanowi istotny punkt zwrotny książki, ponieważ odchodzę w nim od omawiania DTZ w jej sformułowaniu oryginalnym i przechodzę do formułowania nowej, autorskiej wersji teorii. Powracam w tym rozdziale do wszystkich zidentyfikowanych dotąd problemów DTZ i wskazuję na ich możliwe rozwiązania. Pierwszym z podjętych problemów jest zarzut sformułowany przez Alfreda Tarskiego. Choć pewne propozycje rozwiązania tego problemu zostały przedstawione już wcześniej (Nowaczyk 2000, Buszkowski 2010), decyduję się na rozstrzygnięcie bardziej radykalne. Proponuję przyjęcie, że DTZ jest po prostu teorią znaczenia wąskiego (wąskiej treści językowej). Przyjęcie tej interpretacji pozwala uznać niewygodną konsekwencję wskazaną przez Tarskiego – fakt, iż dwa synonimiczne wyrażenia mogą mieć w DTZ różne odniesienia – za dobrze znany fakt semantyczny rozślawiony w eksperymentach myślowych Hilarego Putnama. Rezultatem tego rozstrzygnięcia jest doprecyzowanie statusu DTZ – jest ona teorią znaczenia wąskiego w sensie niezależności od otoczenia użytkownika języka, ale szeroką w sensie zależności od społeczności, do której użytkownik ten należy.

Drugim problemem, do którego wracam w tym rozdziale, jest kryterium doboru dyrektyw. Ponieważ Ajdukiewicz nie miał ambicji tworzenia teorii dla języków naturalnych, pytanie o kryterium doboru dyrektyw nie stanowiło dla niego problemu. Ponieważ stosowalność do języków naturalnych jest ważnym rozwinięciem DTZ, które chcę do teorii wprowadzić, konieczne staje się jasne określenie tych kryteriów. Rozwiązanie, które proponuję, polega na przedstawieniu realistycznej, empirycznej procedury pozyskiwania dyrektyw poprzez badacza uczestniczącego w społeczności językowej.

Trzecim problemem podejmowanym w tym rozdziale jest pytanie o sposób, w jaki teoria ma reprezentować pozajęzykowe elementy dyrektyw – pozajęzykowe składniki dyrektyw empirycznych oraz niewerbalne założenia dodatkowe (takie jak założenie, że sytuacja towarzysząca sprawdzianowi semantycznemu jest „typowa”). Ponieważ problem pozyskiwania dyrektyw ze społeczności wiąże się w sposób naturalny z tematyką przekładu naturalnego Quine’a omawianego w rozdziale czwartym, wracam na moment do odłożonego poprzednio pytania o wpływ niezdeterminowania przekładu na DTZ. Rezultatem tej analizy jest

identyfikacja trzech możliwych sytuacji, w których niezdeterminowanie może się w teorii pojawić. Dowodzę jednak, że żaden z nich nie jest poważnym problemem dla zastosowań teorii. Lista problemów rozwiązanych w rozdziale piątym nie jest wyczerpująca. Na zakończenie wskazuję trzy dalsze trudności, które muszą zostać usunięte. Aby to zrobić, konieczne jest jednakże podsumowanie dotychczasowych rozważań i jednoznaczne przedstawienie zmodyfikowanej wersji DTZ – czynię to w rozdziale kolejnym.

Tym samym **rozdział szósty** poświęcony jest przedstawieniu nowej wersji DTZ oraz rozwiązaniu problemów zasygnalizowanych pod koniec poprzedniej części pracy. Prezentację nowej wersji teorii rozpoczynam od wymienienia dziewięciu założeń tejże nowej wersji oraz od wskazania ich konsekwencji. W dalszej części rozdziału przedstawiam sposób budowania matryc językowych oraz podaję nowe wersje definicji synonimiczności, znaczenia oraz przekładu. Stworzone na potrzeby tych definicji konstrukcje teoretyczne (takie jak definicja zbioru dyrektyw oraz zbioru konsekwencji dyrektyw) stają się potem podstawą do podania rozwiązania trzech trudności omówionych w rozdziałach 3. oraz 5.

Pierwszym z problemów domagających się rozwiązania jest usunięcie z teorii idealizacji języków otwartych. Osiągam to dzięki wprowadzeniu dodatkowych pojęć „synonimiczności częściowej” oraz „przekładu częściowego”. Twierdzę przy tym, że rozszerzenie teorii o te pojęcia stanowi wartość samą w sobie, ponieważ pozwala na łatwe modelowanie zmian znaczeń w języku, z czym pierwotna wersja DTZ nie dawała sobie rady.

Drugim istotnym mankamentem DTZ, który podejmuję w rozdziale szóstym, jest niekompozycyjność tej teorii. Teoria w wersji Ajdukiewicza dobrze wyjaśnia mechanizm powstawania znaczeń słów, ale nie daje praktycznie żadnych informacji na temat sposobu, w jaki użytkownicy języka przechodzą od rozumienia wyrażeń prostych do rozumienia wyrażeń złożonych. Dotyczy to jednocześnie zarówno zdań, jak i złożonych nazw, które mogą nie występować w dyrektywach. Problem wyjaśnienia kompozycyjności języka wiąże się w sposób bezpośredni z trzecim mankamentem DTZ, który podejmuję w tym rozdziale, a mianowicie z problemem „ekstrapolacji znaczeń”. Jak zauważyłem już wcześniej, teorię Ajdukiewicza zinterpretować można jako semantykę prohibicyjną. Oznacza to, że w większości przypadków, w których użytkownicy posługują się językiem, nie robią tego dzięki znajomości znaczeń. Zadaniem znaczeń wyrażeń jest raczej wytyczenie granic języka – powstrzymanie użytkowników od nadużyć. Prowokuje to dość oczywiste pytanie: w jaki sposób DTZ objaśnia przejście od tak skromnego etapu semantycznego, do użycia języka w całym jego bogactwie. Odpowiedź na to pytanie pokazuje, że faza semantyczna może zostać potraktowana jedynie

jako wczesny etap w procesie powstawania wypowiedzi językowej i że otwiera to pole dla stworzenia na bazie DTZ dodatkowych teorii, które objaśnią ten proces w całości.

Wieńczący książkę **rozdział siódmy** stanowi swego rodzaju odbicie lustrzane rozdziału czwartego, w którym oryginalna koncepcja Ajdukiewicza odniesiona została do klasycznych teorii znaczenia. W rozdziale tym dokonuję analogicznego porównania zaproponowanej przeze mnie nowej wersji teorii z podobnymi teoriami współczesnymi.

Pierwszą z porównywanych teorii jest semantyka ról pojęciowych Neda Blocka. Zestawienie to pozwala mi pokazać przewagę teorii szerokiej społecznie nad teorią, która definiuje znaczenie jako wąskie w obu sensach (pod względem otoczenia i pod względem społeczności).

Drugą teorią omawianą w tym rozdziale jest inferencjalizm Roberta Brandoma. W tym przypadku analogia do rozdziału czwartego jest jeszcze wyraźniejsza, ponieważ teoria Brandoma może być uznana za spadkobiercę teorii Wilfreda Sellarsa. Pokazuję, że mimo wielu wyraźnych podobieństw, kluczową różnicą pomiędzy podejściem Brandoma a moim jest prohibicyjny charakter nowej DTZ i odmienny status normatywności znaczenia w teorii.

Trzecią z porównywanych teorii jest inferencjalizm Jaroslava Peregrina. Zauważam, że mimo dużego podobieństwa do teorii Brandoma propozycję Peregrina warto jest rozważyć osobno, ponieważ w miejscach, w których oddala się on od Brandoma, przyjmuje rozwiązania zaskakująco podobne do nowej wersji DTZ. W szczególności w jednym z ustępów sugeruje on rozwiązanie analogiczne do semantyki prohibicyjnej (jednakże ostatecznie wycofuje się z tego pomysłu).

Na zakończenie rozdziału powracam do osiemnastu dezyderatów sformułowanych dla teorii znaczenia, które omawiałem w rozdziale drugim i poddaję ocenie nową wersję DTZ. Jak pokazuję, zaproponowana przeze mnie teoria spełnia piętnaście z nich.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Po skończeniu studiów magisterskich, w czasie których zajmowałem się głównie problemem odniesienia przedmiotowego, zainteresowałem się bliźniaczym problem znaczenia wyrażeń. Moja praca doktorska (obroniona w roku 2006 i opublikowana w zaktualizowanej i zmienionej wersji jako Grabarczyk 2018) omawia losy tego pojęcia – od początkowego optymizmu badaczy, którzy liczyli na jego satysfakcjonującą eksplikację, po teorie, które zupełnie nadzieję tę porzuciły. Początkowo interesowałem się głównie analizą behawioralnej

teorii znaczenia W.V.O. Quine'a, co zaowocowało artykułem (Grabarczyk 2008), w którym zaproponowałem nową interpretację różnicy pomiędzy niezdeteminowaniem przekładu i nieokreślonością odniesienia.

Moim kolejnym zainteresowaniem naukowym stała się dyrektywalna teoria znaczenia Kazimierza Ajdukiewicza, z którą zetknąłem się jeszcze w czasie prac nad doktoratem. Przełomem w badaniach stało się dla mnie powiązanie tej teorii ze współczesnymi teoriami znaczenia wąskiego, które opisałem w kolejnym artykułach (Grabarczyk 2013a) oraz (Grabarczyk 2016d). Pracę nad modyfikacją kontynuowałem w artykule *Dyrektywalna teoria znaczenia w interpretacji behawioralnej* (Grabarczyk 2013d), w którym pokazałem, w jaki sposób można wyeliminować z teorii wyrażenia mentalistyczne. Wyniki moich wstępnych badań zaprezentowałem podczas serii wykładów wygłoszonych na Uniwersytecie im. J. Gutenberga w Moguncji w roku 2014 oraz na warsztatach *The Nature of The Normative*, które odbyły się w Czeskiej Akademii Nauk w Pradze w roku 2017. Owocem debat prowadzonych podczas tych warsztatów stał się artykuł (Pośłajko & Grabarczyk 2018), który pokazuje, jakiego typu normatywność znaczenia implikuje dyrektywalna teoria znaczenia. Pierwszą wersję zaktualizowanej wersji teorii dyrektywnej przedstawiłem w (Grabarczyk 2017b). W artykule tym postawiłem szereg dalszych hipotez badawczych, które pełnego rozwinięcia doczekały się w wydanej w serii *Synthese Library* książce *Directival Theory of Meaning. From Syntax and Pragmatics to narrow linguistic content* (Grabarczyk 2019). Pełną wersję teorii zamieszczoną w książce miałem okazję prezentować na kilku międzynarodowych konferencjach, w tym jako zaproszony gość w trakcie konferencji *Semantics and Philosophy in Europe* (Warszawa 2019).

Równoległe z pracami nad rozwinięciem dyrektywnej teorii znaczenia prowadziłem badania z pogranicza filozofii języka i filozofii umysłu (ze szczególnym uwzględnieniem filozofii percepcji). W pracy *Do Animals See Objects?* (Grabarczyk 2013b) pokazałem, w jaki sposób nieoznaczoność odniesienia przedmiotowego wpływa na ontologię zakładaną w opisach zachowania zwierząt. Zainteresowanie semantyką wyrażenia „widzieć” i jej wpływem na język używany w filozofii współczesnej kontynuowałem w pracy *How to (precisely) talk about visual perception? The case of duck/rabbit* (Grabarczyk 2014), w której pokazałem, w jaki sposób można precyzyjnie przedstawić słynne złudzenie wzrokowe opisane przez Wittgensteina. Temat ten podjąłem również w artykule *Kłopoty z „widzeniem. O filozoficznie istotnych użyciach wyrażenia „widzieć”* (Grabarczyk 2016c), w którym zaproponowałem eksplikację wyrażenia „widzieć” przeznaczoną dla nauk kognitywnych. Za artykuł ten otrzymałem w roku 2013 nagrodę im. Henryka i Danuty Hiżów przyznaną po raz pierwszy przez Polskie Towarzystwo

Semiotyczne. Na uroczystości wręczenia wyróżnienia w Instytucie Filozofii UW wygłosiłem referat pod tym samym tytułem.

Do problemu właściwego opisu percepcji zmysłowej powróciłem raz jeszcze w odmiennym kontekście w artykule *Concepts as soft detectors – On the role concepts play in perception* (Grabarczyk 2016a), gdzie zaproponowałem nowy sposób rozumienia pojęć, użyteczny dla teorii, które przypisują zdolność do posługiwania się pojęciami zwierzętom i niemowlętom. Do prac z dziedziny filozofii umysłu zaliczyć należy również artykuł *O niearbitralnym kryterium posiadania struktury obliczeniowej* (Grabarczyk 2013c), w którym zaproponowałem nową empiryczną metodę rozstrzygania, czy dany system poznawczy (niezależnie od tego, czy jest to organizm, czy system sztuczny) posiada zdolności obliczeniowe. Jak wykazałem, ma to istotne znaczenie dla filozofii umysłu, ponieważ pozwala na uratowanie pojęcia obliczeniowości przed trywializacją.

Trzecim obszarem badań, którym poświęcam się od kilkunastu już lat, są szeroko rozumiane związki filozofii z nowoczesnymi technologiami (w szczególności technologiami cyfrowymi). W artykule *Świat jawności radykalnej, czyli o znaczeniu prywatności w życiu społecznym* (Grabarczyk 2013e) zająłem się zagadnieniem prywatności w społeczeństwach cyfrowych. Prowokacyjna teza, którą stawiam w tym artykule, głosi, że całkowita rezygnacja z prywatności w społeczeństwie jest możliwa, jeżeli tylko zostanie ona przeprowadzona w sposób konsekwentny i całkowity. Choć w dzisiejszych czasach, w kontekście skandalu ze sprzedażą danych przez firmę Cambridge Analytica oraz GDPR tematyka ta zdobyła olbrzymią popularność, w czasie publikacji tekst ten stanowił pracę pionierską.

Natomiast w artykule *Trzy rodzaje reprezentacji w filozofii informatyki* (Grabarczyk 2015a) wykorzystałem swoje doświadczenia z filozofii języka (problem odniesienia przedmiotowego) oraz filozofii umysłu (problem reprezentacji) i zaproponowałem zastosowanie teorii Charlesa Peirce'a w filozofii informatyki.

Współpraca z Markiem Pokropskim z Uniwersytetu Warszawskiego zaowocowała artykułem *Perception of Affordances and Experience of Presence in Virtual Reality* (Grabarczyk & Pokropski 2016), w którym postawiliśmy hipotezę, że uzyskanie tzw. efektu „obecności” w przestrzeni wirtualnej oparte jest głównie na dostarczeniu użytkownikowi jak największej ilości afordancji, a nie, jak można by sądzić, dzięki maksymalizacji realizmu wyglądu symulowanego świata.

Prace poświęcone związkom technologii cyfrowych i filozofii popchnęły moje badania w stronę groznawstwa (*game studies*). Publikacje w tej dziedzinie rozpocząłem od artykułu *O opozycji hardcore/casual* (Grabarczyk 2015b), w którym przedstawiłem analizę pojęciową

wyrażeń „casual” oraz „hardcore” i zaproponowałem ich odpowiedniki w języku polskim, które, jak można zauważyć w nowszej polskojęzycznej literaturze przedmiotu, przyjęły się w środowisku (Prajzner 2020).

Kolejną publikacją był artykuł *It's like a walk in the park – on why are walking simulators so controversial* (Grabarczyk 2016b), w którym przedstawiłem propozycję rozwinięcia pojęcia „ergodyczności” ukutego przez Espena Aarsetha w (Aarseth 1997).

W pracy *Is every indie game independent? Towards the concept of independent game* (Garda & Grabarczyk 2016) zaproponowaliśmy wraz z Marią B. Gardą analizę pojęciową tytułowych wyrażeń „indie” oraz „independent” na gruncie gier cyfrowych. Artykuł ten opublikowany został w najbardziej prestiżowym czasopiśmie naukowym dziedziny (*Game Studies*) i do końca roku 2019 zgromadził 36 cytowań. Efektem tej publikacji (a także towarzyszących im międzynarodowych wystąpień konferencyjnych) było zaproszenie do projektu *Making Sense of Games* (ERC Advanced Grant nr 695528), co sprawiło, że w roku 2017 zostałem tymczasowo zatrudniony jako *post-doctoral researcher* w IT University of Copenhagen. Zadaniem, jakie powierzono mi w tym projekcie, jest analiza pojęciowa języka dziedziny oraz zaprojektowanie ontologii dostosowanej do medium gier cyfrowych.

W trakcie pracy na IT University of Copenhagen opublikowałem dwie prace poświęcone ontologii gier cyfrowych (we współpracy z twórcą dziedziny, jaką jest game studies, Espenem Aarsethem) *An Ontological Meta-Model for Games Research* (Aarseth & Grabarczyk 2018) oraz *Port or conversion? An ontological framework for classifying game versions* (Grabarczyk & Aarseth 2019). Model przedstawiony w obu tych pracach stał się podstawą dalszych prac w projekcie *Making Sense of Games* i jest obecnie wykorzystywany na potrzeby zajęć w IT University of Copenhagen.

Najnowszym artykułem, który odbiega nieznacznie od głównego nurtu moich zainteresowań groznawczych, jest artykuł napisany wraz z Rune Nielsenem *Are Loot Boxes Gambling? Random reward mechanisms in video games* (Nielsen & Grabarczyk 2019). Celem pracy jest wypracowanie siatki pojęciowej, która pozwoli na precyzyjne porównanie współczesnych gier cyfrowych oraz gier hazardowych. Analiza ta jest przykładem zastosowania narzędzi filozoficznych do badań nad istotnym problemem społecznym (przenikanie się świata hazardu i rozrywki). Artykuł został wyróżniony na międzynarodowej, jednej z najważniejszych w dziedzinie konferencji DiGRA 2018 i włączony do prestiżowej kolekcji ToDiGRA. Wypracowany przez nas model został również wykorzystany w pracach

legislacyjnych przez komisje powołane w Danii¹ i w raporcie senatu przygotowanego w Australii².

Poza wymienionymi, podstawowymi obszarami zainteresowań, chętnie angażuję się w nowe przedsięwzięcia naukowe. Przykładem może być współpraca z Krzysztofem Tomaszem i opracowanie dwóch haseł słownikowych (Grabarczyk 2010a, Grabarczyk 2010b).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1 Osiągnięcia dydaktyczne

Posiadam bardzo bogate doświadczenie dydaktyczne. W czasie pracy na Uniwersytecie Łódzkim prowadziłem zajęcia z historii filozofii analitycznej, filozofii języka oraz filozofii umysłu. Staralem się też zawsze proponować studentom interesujące zajęcia do wyboru. Seminaria poświęcone eksperymentom myślowym w filozofii, wątkom filozoficznym w prozie Stanisława Lema oraz etycznym i filozoficznym konsekwencjom technologii cyfrowych cieszyły się każdego roku olbrzymią popularnością i przyciągały studentów z innych kierunków. Każdy z prowadzonych przeze mnie kursów oceniany był przez studentów powyżej średniej oceny kursów na Uniwersytecie Łódzkim. Dodatkowym doświadczeniem dydaktycznym było prowadzenie zajęć z filozofii i historii filozofii na kierunkach nie-filozoficznych, takich jak ochrona środowiska, zarządzanie, fizyka, informatyka, dziennikarstwo i filologia polska.

W tym samym czasie prowadziłem również zajęcia on-line na Polskim Uniwersytecie Wirtualnym, gdzie uczyłem filozofii, etyki i logiki.

W czasie mojego pobytu na IT University of Copenhagen prowadziłem zajęcia z trzech przedmiotów: „Philosophy of Science”, „Qualitative research methods” oraz „Games and Culture”. Zajęcia te prowadzone były w języku angielskim i zostały bardzo wysoko ocenione przez studentów.

Byłem również promotorem kilkunastu prac licencjackich i magisterskich, w tym trzech prac magisterskich i sześciu prac licencjackich na IT University of Copenhagen.

Jestem współtwórcą programu nauczania filozofii dla Uniwersytetu Łódzkiego. Program ten jest obecnie wykorzystywany w tej uczelni.

¹ Przez The Gambling Authority, The Center for Ludomania

²[https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Environment_and_Communications/Gamingmicro-transactions/~media/Committees/ec_ctte/Gamingmicro-transactions/report.pdf](https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Environment_and_Communications/Gamingmicro-transactions/~/media/Committees/ec_ctte/Gamingmicro-transactions/report.pdf)

W roku 2020 zostałem włączony do zespołu, który tworzy nowe centrum badawcze na IT University (Center for Computational Education).

6.2 Osiągnięcia organizacyjne i popularyzatorskie

Od 2014 roku jestem prezesem Ośrodka Badań Filozoficznych, który jest największą polską organizacją pozarządową skupioną na popularyzacji filozofii. Osiągnięciami Ośrodka są między innymi: konferencje krajowe (Zlot Filozoficzny – 11 edycji), konferencje międzynarodowe (Context, Cognition and Communication Conference – 2 edycje, Trends in Interdisciplinary Studies – 4 edycje), publikacja czasopism naukowych (Avant – Trends in Interdisciplinary Studies – 27 numerów) oraz serii książek dostępnych w otwartym dostępie (Biblioteka OBF – 6 wydanych książek).

Poza pełnieniem wspomnianej już funkcji w Ośrodku Badań Filozoficznych, byłem też zaangażowany w indywidualny projekt popularyzujący filozofię – „Kawiarnię Filozoficzną”. Była to seria publicznych debat organizowanych w łódzkiej klubokawiarni *Niebostan*. Wszystkie czternaście spotkań zgromadziły dużą widownię (ok. 100 osób). W roku 2015 otrzymałem za tę inicjatywę nagrodę „Punkt dla Łodzi” przyznaną w głosowaniu mieszkańców miasta.

Dodatkowo byłem współorganizatorem kilku konferencji o zasięgu międzynarodowym (m.in. The 1st Context, Cognition and Communication Conference: Context dependence in language, action and cognition, Warszawa 15-18.06.2016, The 2nd Context, Cognition and Communication Conference: Contexts, Concepts, Objects, Warszawa 16-19.06.2018 oraz Philosophy of Computer Games 2017. Action in Games, Kraków 28.11-01.12.2017).

Moje badania spotkały się także z zainteresowaniem polskich, duńskich oraz czeskich mediów. W czerwcu 2018 na łamach duńskiego ING/VERSION 2 opisano badania, które prowadzę na IT Univeristy of Copenhagen.³ W tym samym roku udzieliłem wywiadu dla telewizji duńskiej, gdzie mówiłem o filozoficznych aspektach gier.

W lipcu 2012 na łamach „Gazety Wyborczej” rozmawiałem o praktykach wydawnictw naukowych, w tym filozoficznych (zob. *Naukowiec pirat ściąga książki*).⁴ Trzy lata później, na łamach tego samego periodyku mówiłem o zwiększonym zainteresowaniu studiowaniem

³ https://www.version2.dk/artikel/gamblingmyndighederne-truede-valve-handel-med-loot-boxes-blokeret-holland-1085467?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_content=social_top__20180903175645&utm_campaign=socialbuttons&fbclid=IwAR3amGMEb1lofbK3T-xZCHHzUSAmAeZJmanWm3ALp2AWT-OQX-M-GJSuaA

⁴ https://wyborcza.pl/magazyn/1,124059,12116851,Naukowiec_pirat_sciaga_ksiazki.html

filozofii.⁵ O pułapkach, w jakie wpadamy myśląc o ludzkim umyśle, rozmawiałem w radiu TOK FM.⁶ Do audycji zostałem zaproszony jako tłumacz Thomasa Metzingera.

Filozofia umysłu oraz problemy wirtualnej rzeczywistości zdominowały także moją rozmowę z czeską rozgłośnią radiową w kwietniu 2019.⁷

We wrześniu 2019 wygłosiłem wraz z Anną Wiśniewską-Grabarczyk w ambasadzie RP wykład poświęcony Stanisławowi Lemowi. Wykład ten był częścią Copenhagen Golden Days Festival, imprezy popularyzującej naukę i sztukę.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W trakcie dotychczasowej drogi naukowej byłem kierownikiem trzech grantów krajowych oraz wykonawcą w jednym grantie krajowym i jednym grantie międzynarodowym.

Od stycznia 2017 jestem zatrudniony jako *post-doctoral researcher* w ERC Advanced Grant „Making Sense of Games, którego kierownikiem jest Espen Aarseth. Jest to największy grant przyznany dotąd w dziedzinie groznawstwa.

Od roku 2019 jestem wykonawcą w grantie pt. „Semantyczne i epistemologiczne aspekty ostensji: od procedur wskazujących do eksploatacji okoliczności użycia wyrażeń” kierowanym przez Tadeusza Ciecierskiego.

W roku 2015 otrzymałem z Narodowego Centrum Nauki grant Opus na projekt zatytułowany „Directival theory of meaning – from syntax and pragmatics to content” (UMO-2014/15/B/HS1/01928). Projekt ten został już zakończony (znajduje się obecnie w fazie ewaluacji) a książka wymieniona w punkcie 4 jest jednym z jego efektów.

W latach 2012 oraz 2015 byłem koordynatorem grantów, którego celem było wprowadzenie polskich publikacji do bazy Phil Papers. Projekt ten finansowany był przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (882/P-DUN/2012 oraz 901/P-DUN/2015). Działanie naszego zespołu zakończyło się sukcesem i od roku 2013 baza Phil Papers pozwala na wyszukiwanie artykułów w języku polskim (w roku 2016 dodane zostały dodatkowe czasopisma i pozycje książkowe).

⁵ <https://lodz.wyborcza.pl/lodz/1,35136,18390315,uniwersytet-lodzki-na-filozofie-wiecej-chetnych-niz-miejsc.html>

⁶ [https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,130517,24560757,naukowiec-rozprawil-sie-z-wiara-w-nadprzyrodzone-zjawiska-](https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,130517,24560757,naukowiec-rozprawil-sie-z-wiara-w-nadprzyrodzone-zjawiska-budzi.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_TokFm&fbclid=IwAR0ApyU3ge30WGxTzeBSYcM9C8O6A6ZL5WJh7y70wroJmpzS4WZuRNOCsxk)

[budzi.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_TokFm&fbclid=IwAR0ApyU3ge30WGxTzeBSYcM9C8O6A6ZL5WJh7y70wroJmpzS4WZuRNOCsxk](https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,130517,24560757,naukowiec-rozprawil-sie-z-wiara-w-nadprzyrodzone-zjawiska-budzi.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_TokFm&fbclid=IwAR0ApyU3ge30WGxTzeBSYcM9C8O6A6ZL5WJh7y70wroJmpzS4WZuRNOCsxk)

⁷ <https://vltava.rozhlas.cz/chteli-byste-ochutnat-virtualni-klobasu-nebo-potkat-sexbota-7903245?fbclid=IwAR0AZavWwr8McPOVDCaxaSNhU4T4r7rjTwhCt3LPhmATxktBKmQ37XOq0s0>

Od roku 2008 jestem stale zaangażowany w prace wydawnicze, kierując najpierw dwoma, następnie jednym pismem naukowym. W latach 2008–2018 byłem redaktorem naczelnym (wraz z Tomaszem Sieczkowskim) „Internetowego Magazynu Filozoficznego HYBRIS”. W roku 2015 założyłem czasopismo „Replay – The Polish Journal of Game Studies”, którego jestem redaktorem naczelnym.

Współredagowałem cztery monografie zbiorowe: *Język, umysł i technologia. Eseje zainspirowane prozą Stanisława Lema* (Grabarczyk & Sieczkowski 2009), *Granice Sacrum. Wymiary religijności w myśli współczesnej* (Grabarczyk & Sieczkowski 2017), *Individual Concepts in Language and Thought*, Topoi (Ciecierski & Grabarczyk w druku) oraz *The Architecture of Context and Context-sensitivity* (Ciecierski & Grabarczyk 2020).

Dwukrotnie występowałem jako zaproszony gość na konferencjach: Zlocie Filozoficznym (Toruń, 24-26.06.2011) oraz Semantics and Philosophy in Europe (Warszawa, 20-22.09.2019).

Mój pobyt na Uniwersytecie J. Gutenberga w Moguncji oraz współpraca z Thomasem Metzingerem zaowocowały przekładem jego książki *Ego Tunnel. The Science of the Mind and the Myth of the Self*. Tytuł został opublikowany przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego jako *Tunel Ego. Naukowe badanie umysłu a mit świadomego 'ja'* (Metzinger 2019).

.....

(podpis wnioskodawcy)

Bibliografia

- Aarseth, E.J., (1997), *Cybertext: Perspectives on ergodic literature*, JHU Press.
- Aarseth, E.J., Grabarczyk, P., (2018), “An Ontological Meta-Model for Games Research”, *Proceeding of DiGRA 2018*.
- Ajdukiewicz, K., (1931), “O znaczeniu wyrażen”, [w:] *Księga Pamiątkowa Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie*, Lwów, str. 31–77.
- Ajdukiewicz, K., (1934), “Sprache und Sinn”, *Erkenntnis*, 4(1), s. 100–138.
- Ajdukiewicz, K., (1934), “Das Weltbild und die Begriffsapparatur”, *Erkenntnis*, 4(1), str. 259–287.
- Ajdukiewicz, K., (1964), “Zagadnienie empiryzmu a koncepcja znaczenia”, *Studia Filozoficzne*, nr 1(36), str. 3–14.
- Buszkowski, W., (2010). “O równoznaczności wyrażen w ujęciu Ajdukiewicza”, [w:] J. Grad, J. Sójka i A. Zaporowski (red.), *Nauka –Kultura – Społeczeństwo. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Krystynie Zamiarze*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

- Ciecierski, T., Grabarczyk, P., (red.), (2020) *The Architecture of Context and Context-sensitivity. Perspectives from Philosophy, Linguistics and Logic*, Springer 2020.
- Garda, M., Grabarczyk, P., (2016), "Is every indie game independent? Towards the concept of independent game", *Game Studies*, t. 16 nr 1.
- Grabarczyk, P., (2008), „Od wrażenia do wyrażenia, czyli o niezdeterminowaniu przekładu i względności odniesienia”, *Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria*, t. 17, nr 4(68), s. 223–232.
- Grabarczyk, P., Siczkowski, T., (red.), (2009), *Język, umysł i technologia. Eseje zainspirowane prozą Stanisława Lema*, Łódź: Księży Młyn, 2009.
- Grabarczyk, P., Witeczak, K.T., (2010), „Halpern Ignacy Izidor” (hasło), *Słownik biograficzny Żydów tomaszowskich*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 107–109.
- Grabarczyk, P., (2010), „Legowicz Jan Wawrzyniec” (hasło), *Tomaszowski słownik biograficzny*, Tomaszów Mazowiecki: Koło Polskiego Towarzystwa Historycznego, s. 26–28.
- Grabarczyk, P., (2013a), „Dyrektywalna teoria znaczenia jako teoria znaczenia wąskiego”, *Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria*, nr 4(88), s. 285–302.
- Grabarczyk, P., (2013b), „Do Animals See Objects?”, [w:] M. Miłkowski, K.T. Kamiński (red.) *Regarding Mind*, Naturally, Cambridge Scholars Publishing: Newcastle., s. 86–102
- Grabarczyk, P., (2013c), „O niearbitralnym kryterium posiadania struktury obliczeniowej”, *Filozofia Nauki* nr 4, s. 31–50.
- Grabarczyk, P., (2013d), „Dyrektywalna teoria znaczenia w interpretacji behawioralnej”, [w:] P. Stalmaszczyk (red.), *Współczesna filozofia języka. Inspiracje i kierunki rozwoju. Studia z metodologii i filozofii językoznawstwa*, t. 2, Łódź: Katedra Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego UŁ & Primum Verbum 2013, s. 78–96.
- Grabarczyk, P., (2013e), „Świat jawności radykalnej czyli o znaczeniu prywatności w życiu społecznym”, *Diametros*, nr 36, s. 62-80
- Grabarczyk, P., (2014) „How to (precisely) talk about visual perception? The case of duck/rabbit”, [w:] P. Stalmaszczyk (red.), *Philosophy of Language and Linguistics: The Legacy of Frege, Russell, and Wittgenstein*, Berlin/Boston: de Gruyter, s. 53–70.
- Grabarczyk, P., (2015a), „Trzy rodzaje reprezentacji w filozofii informatyki”, *Studia metodologiczne*, nr 34, s. 103–120.
- Grabarczyk, P., (2015b), „O opozycji hardcore/casual”, *Homo Ludens* nr 1(7), s. 89–109.
- Grabarczyk, P., Pokropski, M., (2016), „Perception of Affordances and Experience of Presence in Virtual Reality”, *Avant*, nr 2(7), s. 25–44.
- Grabarczyk, P., (2016a), "Concepts as soft detectors – On the role concepts play in perception", *New Ideas in Psychology*, t. 40, part A, s. 86–93.
- Grabarczyk, P., (2016b), „It’s like a walk in the park – on why are walking simulators so controversial”, *Transformacje*, t. 3/4, nr 90/91, s. 241–263.

- Grabarczyk, P., (2016c). „Kłopoty z „widzeniem”. O filozoficznie istotnych użyciach wyrażenia ‘widzieć’”, *Studia Semiotyczne*, t. 30, nr 1, s. 23–42.
- Grabarczyk, P., (2016d), „How ‘meaning’ became ‘narrow content’”, *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, t 46(59), s. 155–171.
- Grabarczyk, P., Sieczkowski, T., (red.) (2017), *Granice Sacrum. Wymiary religijności w myśli współczesnej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Grabarczyk, P., (2017b), “Directival Theory of Meaning Resurrected”, *Studia Semiotyczne. English Supplement*, t. 31, nr 1, s. 23–44.
- Grabarczyk, P., (2018), *W poszukiwaniu teorii znaczenia*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Grabarczyk, P., (2019), *Directival Theory of Meaning. From syntax and pragmatics to narrow linguistic content*, Synthese Library 409, Springer.
- Grabarczyk, P., Aarseth, E., (2019), “Port or conversion? An ontological framework for classifying game versions”, *Proceeding of DiGRA 2019*.
- Hanusek, J., (2012). “Argument Tarskiego i teorie znaczenia Kazimierza Ajdukiewicza”, *Diametros*, nr 32, s. 160–189.
- Jedynak, A., (2003), *Myśli i ludzie: Ajdukiewicz*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Maciaszek, J., (2007). *Holizm Znaczeniowy Kazimierza Ajdukiewicza*, Łódź : WSHE.
- Metzinger, T., (2019), *Tunel Ego. Naukowe badanie umysłu a mit świadomego „ja”*, tł. P. Grabarczyk, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Nielsen, R., Grabarczyk, P., (2018) „Are Loot Boxes Gambling? Random reward mechanisms in video games”, *Proceeding of DiGRA 2019*.
- Nowaczyk, A., (2000). “Ajdukiewicza teoria znaczenia z perspektywy lat”, *Filozofia Nauki*, t. 8, nr 2(30), s. 101–113.
- Olech, A., (1993), *Język, wyrażenia i znaczenia: Semiotyka Kazimierza Ajdukiewicza*, Częstochowa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Posłajko, K., Grabarczyk, P., (2018) „Inferentialism without Normativity”, *Organon F*, t. 25, nr 2, s. 75–97.
- Prajzner, K., (red.), (2020), *Wprowadzenie do groznawstwa*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Wójcicki, R., (1999), *Ajdukiewicz. Teoria znaczenia*, Warszawa: Prószyński i S-ka.